

VAN EVENAAR TOT POOL

Groenland als hefboom voor Europa's strategische autonomie

Gastbijdrage door Christophe Peeters

Februari 2026

Disclaimer: Dit stuk is een **gastbijdrage**. De auteur is geen Itinera fellow en schreef dit artikel op eigen initiatief. Itinera voerde een inhoudelijke kwaliteitscontrole en redactionele bewerking uit vóór publicatie, maar de standpunten en conclusies in deze bijdrage weerspiegelen uitsluitend die van de auteur en niet noodzakelijk die van Itinera.

Quality control & redactie: Anton Delbarre

INHOUDSTAFEL

SAMENVATTING	3
ANALYSE	4
Trumpiaanse terugkeer naar expansionisme en invloedssferen	4
Het belang van Groenland: grondstoffen, energie en toegang	5
Klimaat opent het Arctisch theater, maar niet zonder frictie	6
Arctic chokepoints: GIUK, Svalbard, onderzeese infrastructuur	6
Het fossiele spook waart nog decennia door de geopolitiek	7
Groenland als hefboom voor Europese strategische autonomie	8
Groenland: een cruciale militaire puzzel voor Europa	8
Het maritiem conflict met Rusland	9
Trump heeft een punt	10
De oplossing voor Groenland: Partnerschap i.p.v. annexatie	10
De EU en de VS in een breder 'Arctic Compact of Free Nations'	10
De rol van Canada	11
De 21 ^{ste} eeuw lijkt geopolitiek meer op de 19de dan op de 20ste	12
Trump is een 'wake-up call' voor Europa	12
De Europese weg vooruit	13
CONCLUSIE	14

SAMENVATTING

De wereld is opnieuw een speelveld van harde machtspolitiek. Van Latijns-Amerika tot het Noordpoolgebied tonen de Verenigde Staten de bereidheid om strategische belangen actief af te dwingen, ook buiten klassieke diplomatieke kaders. Dat is geen anomalie, maar een signaal: grootmachten handelen weer expliciet vanuit macht, toegang en controle. Voor Europa is dat geen ver-van-ons-bed-show, maar een directe uitdaging aan zijn veiligheid, energievoorziening en economische autonomie.

In dat kader krijgt Groenland een sleutelrol. Het eiland ligt op het kruispunt van drie strategische assen:

- energie en grondstoffen,
- maritieme en lucht-veiligheid, en
- toekomstige handelsroutes.

De Arctische regio wordt sneller toegankelijk door klimaatverandering, terwijl de onderliggende rijkdom aan kritieke grondstoffen en de militaire waarde van controle over zeeroutes en aanvoerlijnen sterk toeneemt. Wie Groenland beïnvloedt, beïnvloedt in toenemende mate de veiligheidsarchitectuur van de Noord-Atlantische ruimte.

Europa bevindt zich daarbij in een kwetsbare positie. Het is sterk afhankelijk van externe energiebronnen, van niet-Europese verwerking van kritieke grondstoffen en van Amerikaanse veiligheids- en defensiecapaciteiten. Tegelijk ontbreekt het aan voldoende maritieme slagkracht, industriële defensiecapaciteit en strategische coördinatie om zelfstandig te handelen wanneer belangen divergeren. Strategische autonomie blijft daardoor vaak een slogan zonder afdwingbare inhoud.

De kernstelling is dat Europa Groenland niet moet zien als een randgebied of een Deens dossier, maar als een hefboom om zijn eigen strategische autonomie concreet te maken. Dat vraagt geen annexaties of grootse ideologische projecten, maar een nuchter partnerschap rond veiligheid, grondstoffen, infrastructuur en economische integratie, volledig met respect voor Groenlandse zelfbeschikking. Wie die hefboom negeert, accepteert impliciet dat Europa ook in de komende decennia een speelbal blijft in andermans geopolitiek spel.

ANALYSE

Trumpiaanse terugkeer naar expansionisme en invloedssferen

In 2025, het eerste jaar van zijn tweede ambtstermijn, schopte Donald Trump heel wat heibel op het internationale toneel. Hij dreigde Canada als 51ste Amerikaanse staat te annexeren, sprak over het terugnemen van het Panamakanaal, desnoods met geweld. Opvallend genoeg deed hij dit rond het moment van het overlijden van Jimmy Carter, die het kanaal overdroeg aan Panama. Daarnaast lanceerde hij ook een territoriale claim op Groenland.

In de eerste dagen van 2026 hield Trump 'grote kuis' in Venezuela door de gedurfde en geslaagde, maar internationaalrechtelijk hoogst aanvechtbare ontvoering van president Maduro. Nauwelijks enkele dagen later verschoof zijn aandacht opnieuw naar Groenland.

Hoe lomp ook gepresenteerd, strategisch is het misschien nog de minst bizarre van de vele voorstellen die 'The Donald' aan de lopende band op de wereld afvuurt. Landjepik is historisch gezien geen monopolie van autocraten als Vladimir Putin. Ook democratische staten, niet in het minst de VS, hebben dat doorheen de geschiedenis meermaals gedaan. Nuevo Mexico en Californië (1848), Guam, de eilanden in de Stille Oceaan, Puerto Rico, de Filippijnen, onbewoonde rotsen als Jarvis Island via de Guano Islands Act van 1856, ...

Zelfs op het Amerikaanse continent werden in de 19de eeuw grote aankopen gedaan. In 1803 kocht Thomas Jefferson Louisiana van het Napoleontische Frankrijk, goed voor ruim een derde van de huidige continentale VS. In 1867 kocht minister van Buitenlandse Zaken William Seward Alaska van de altijd armlastige Russische Tsaar, voor de luttele som van 7,2 miljoen dollar¹ (ongeveer 158 miljoen dollar huidige waarde²), een bedrag dat al vele malen is terugverdiend in grondstoffen.

Hoewel Seward destijds door zowat de hele Amerikaanse politieke klasse gek werd verklaard, was de aankoop van Alaska misschien wel de strategisch meest doordachte zet voor de jonge Amerikaanse Republiek. Met de kennis die we vandaag hebben, zou bijzonder verontrustend zijn geweest dat Sovjettroepen, en vandaag dus Poetin, op minder dan 1500 km van Seattle zouden staan.

Of het voorstel van Trump over de aankoop van Groenland voortkomt uit strategisch denkvermogen van Trump zelf, valt te betwijfelen, maar onwillekeurig heb ik wel het gevoel dat het zakelijk en strategisch instinct van zijn entourage hem hier niet bedriegt.

¹ U.S. Department of State, Office of the Historian, "Purchase of Alaska, 1867" (Milestones: 1866–1898).

² Inflatie-omrekening (CPI, indicatief): \$7,2 miljoen (1867) ≈ \$158 miljoen (2026), op basis van CPI-reeks zoals berekend via in2013dollars.com (geraadpleegd 27 januari 2026).

Het belang van Groenland: grondstoffen, energie en toegang

Groenland (en bij uitbreiding het hele Noordpoolgebied) is een enorm reservoir van zeldzame grondstoffen die noodzakelijk zijn voor de energietransitie, en ja, ook olie en gas. Volgens de US Geological Survey bedragen de geschatte reserves aan zeldzame aardmetalen in Groenland ongeveer 1,5 miljoen ton. Dat ligt in dezelfde grootteorde als de Amerikaanse reserves (ongeveer 1,9 miljoen ton)³. Daarnaast biedt Groenland ook potentieel voor koper, platina, grafiet en nikkel.

GEUS (Geological Survey of Denmark and Greenland) publiceerde in november 2023 een rapport over het potentieel aan kritieke grondstoffen in Groenland. De EU wees er in datzelfde jaar op dat Groenland bewezen of potentiële voorraden bezit voor 25 van de 34 als 'critical raw materials' aangemerkte grondstoffen. Tegelijk blijft de realiteit vandaag dat er nog nauwelijks systematische exploratie is gebeurd en dat er (begin 2026) slechts twee mijnen actief zijn.⁴

Voor Washington biedt Groenland dus een weg uit de structurele afhankelijkheid van China in kritieke grondstoffenketens. China is volgens de International Energy Agency (IEA) vandaag de dominante verwerker van 19 van de 20 energie-gerelateerde kritieke mineralen, met een gemiddeld marktaandeel van rond de 70%. Voor een reeks sleutelmaterialen ligt dat aandeel zelfs boven de 90%.⁵ Wie de verwerking controleert, controleert niet alleen prijzen, maar ook tempo, schaal en strategische keuzes in de energietransitie.

Groenland beschikt over bewezen en potentiële voorraden van zeldzame aardmetalen, grafiet, kobalt, nikkel, mangaan en andere kritieke materialen die essentieel zijn voor batterijen, windturbines, defensietoepassingen en digitale infrastructuur. Voor de VS is Groenland een strategische verzekering: het verkleint de blootstelling aan China in handelsconflicten, vermindert het risico op 'supply-shocks' en versterkt haar onderhandelingspositie in een wereld waar grondstoffen opnieuw machtsinstrumenten zijn.

Groenland is voor Washington dus geen exotische uithoek, maar een scharnierpunt in de poging om de technologische en industriële ruggengraat van de VS en zijn bondgenoten los te maken van de Chinese dominantie in strategische grondstoffen.

Klimaat opent het Arctisch theater, maar niet zonder frictie

Naarmate de klimaatopwarming vordert, zal ontginning, die vandaag nog praktisch en economisch quasi onhaalbaar is, wel degelijk mogelijk worden. De opwarming gaat immers

³ U.S. Geological Survey (USGS), *Mineral Commodity Summaries 2025* — "Rare Earths": reserves (Greenland: 1,5 miljoen ton; Verenigde Staten: 1,9 miljoen ton).

⁴ GEUS (Geological Survey of Denmark and Greenland), Review of critical raw material resource potential in Greenland (MiMa report 2023/1, november 2023); European Commission, EU-Greenland Partnership factsheet (March 2024: "Greenland is home to 25 out of 34 Critical Raw Materials"); GEUS, "Mineral resources in Greenland — an overview" (update 9 januari 2026: twee actieve mijnen).

⁵ International Energy Agency (IEA), "With new export controls on critical minerals, supply concentration risks become reality" (23 oktober 2025): China is dominante verwerker van 19/20 energiegerelateerde kritieke mineralen; gemiddeld ~70% marktaandeel en >90% voor sommige materialen.

veel sneller in de poolgebieden. De publieke energievoorziening op Groenland is vandaag al grotendeels hernieuwbaar: ongeveer 70% komt uit waterkracht.⁶ Daarnaast is er een groot, maar nog onvoldoende benut, potentieel voor windenergie.

Tegelijk worden de Noordoost- en Noordwestpassages door het Arctisch gebied steeds vaker seizoensgebonden bruikbaar voor scheepvaart tussen Europa en Azië. Vooral de Noordoostpassage (Northern Sea Route) kan op sommige trajecten de vaarafstand met 30 tot 40% inkorten tegenover de klassieke route via Suez. In gunstige seizoensomstandigheden vertaalt dit zich in sterk kortere vaartijden (tot de helft korter), maar dit is geen constante en zeker geen jaarrondgarantie.⁷

Rekening houdend met de strategische risico's langs de Suez-route (*zoals het kanaal zelf als chokepoint, de instabiliteit in de Rode Zee, piraterij in de Golf van Aden, en spanningen rond de Straat van Malakka en Taiwan*) krijgt een noordelijke route via Groenland, Canada en Alaska een toenemende geopolitieke relevantie. Die routes vermijden meerdere geopolitieke flessenhalzen en worden, door de versnelde opwarming van het Arctisch gebied, steeds vaker gedurende langere perioden ijsvrij.

Arctic chokepoints: GIUK, Svalbard, onderzeese infrastructuur

Een blik op de aardbol langs de 'bovenzijde' maakt meteen duidelijk hoe strategisch Groenland ligt. Helaas werken we zowel op school als in de media vooral met klassieke 'platte' kaarten waar de noordpool zelfs niet eens op staat.

Wetende dat Rusland zowat de helft van de geografische breedte van het Noordpoolgebied omspant, is het voor het democratische Westen essentieel om de 'andere' helft te controleren. Vandaag is dit, alvast op papier, het geval. De VS controleren een deeltje vanuit Alaska. Het grootste deel valt onder Canadese soevereiniteit (de Arctische Archipel), en de rest onder de Europese staten Denemarken (Groenland) en Noorwegen (Svalbard en Jan Mayen). Waar Rusland, als typisch continentale mogendheid, een kustlijn heeft aan de Noordelijke IJszee, is dat voor het Westerse deel veel minder het geval.

Het fossiele spook waart nog decennia door de geopolitiek

Binnen het geostrategische kader dat zich vandaag aan het ontfouten is, wordt het steeds duidelijker dat het Westen zich dringend moet ontworstelen aan de afhankelijkheid van twijfelachtige regimes overal ter wereld als het gaat om energiebronnen (Saudi-Arabië, Qatar, Rusland). Uiteraard moeten we dit in de eerste plaats doen door over te schakelen naar hernieuwbare energiebronnen, zoals zon en wind. Alleen is het technisch en

⁶ European Commission, EU-Greenland Partnership factsheet (March 2024): "70% of Greenland's public energy supply comes from hydropower."

⁷ Middlebury Institute, *Cold Calculations: Economic Prospects for Arctic Shipping Routes* (working paper, juni 2024): Northern Sea Route reduceert reisafstand Europa-Azië met ~30-40% t.o.v. Suez; Reuters (22 september 2025): een China-Europa-route via de NSR werd aangekondigd met vaartijdreductie van ca. 40 dagen naar ca. 18 dagen (gunstige omstandigheden).

economisch onhaalbaar om dit op een paar jaar te doen. We zullen dus nog enkele decennia (weliswaar in steeds mindere mate) afhankelijk blijven van fossiele energie.

De VS hebben dit al een tijd begrepen, en zijn de voorbije jaren inzake olie en gas zo goed als onafhankelijk geworden. Niet per toeval, maar door een bewuste strategische keuze. Na de ervaringen in Irak en Afghanistan in het begin van deze eeuw, hebben de VS ingezien dat het verdedigen van de olie- en gasbronnen in het Midden-Oosten én van de aanvoerroutes naar Amerika, geen militaire prioriteit meer kan zijn.

De coup in Venezuela werd door de Trump-administratie eerst verkocht als een breed veiligheidsdossier (o.a. drugs en migratie), maar al snel bleek dat het vooral een strategische operatie was om toegang te krijgen tot zeer grote olievoorraden in de eigen invloedssfeer. De VS kon zo de klauw leggen op de grootste oliereserves ter wereld (300 miljard vaten, net iets meer dan Saudi-Arabië en een kleine 20% van de wereldreserves)⁸, op korte afstand van 'thuis', en te transporteren via de Caribische Zee, via de 'Golf van Amerika', zonder concurrerende grootmachten in de buurt en makkelijker te verdedigen door de US Navy dan de Zuid-Chinese Zee.

Ook rond Groenland is er serieus olie- en gaspotentieel, al gaat het om onontdekte volumes. De US Geological Survey raamt die niet als één groot "Groenland-bassin", maar per geologische zone. Voor de West Greenland–East Canada-zone komt hun gemiddelde schatting uit op 7,8 miljard vaten olie en 91,9 tcf aardgas (trillion cubic feet, ca. 2.600 miljard m³). Voor de East Greenland Rift Basins gaat het om ongeveer 31,4 miljard vaten olie-equivalent (olie, gas en NGL samen).⁹

Het zijn geen bewezen reserves, maar ze zijn wel groot genoeg om te verklaren waarom Groenland in Washington niet als een verre ijsvlakte wordt gezien, maar als strategische optie in een hardere wereld. Als het Groenland kan annexeren wordt transport via de Baffinbaai en de Hudsonbaai helemaal 'intern' vanuit Amerikaans perspectief.

Uiteraard moeten we in het Westen maximaal en snel inzetten op de energietransitie. Niet alleen om geostrategische redenen, maar uiteraard ook om klimaatopwarming te vertragen en uiteindelijk te stoppen. Maar, alle activisme ten spijt, we kunnen fossiele brandstoffen niet simpelweg wegdromen. De energietransitie is een politiek, financieel en economisch, maar in de eerste plaats vooral een technisch en (geo)strategisch vraagstuk.

⁸ U.S. Congressional Research Service, IN12637 "Venezuela Oil Sector: Context for Recent Developments" (januari 2026): ~300 miljard vaten bewezen reserves; OPEC, highlights bij de lancering van *Annual Statistical Bulletin 2025* (2 juli 2025): wereldwijde bewezen oliereserves 1.567 miljard vaten (einde 2024). (~19% is eigen berekening.)

⁹ U.S. Geological Survey (USGS), "Assessment of undiscovered conventional oil and gas resources of the West Greenland–East Canada Province, 2023" (gepubliceerd 9 juli 2025): mean 7,8 miljard vaten olie en 91,9 trillion cubic feet (tcf) gas. U.S. Geological Survey, Fact Sheet 2007-3077 "Assessment of Undiscovered Oil and Gas Resources of the East Greenland Rift Basins Province" (2007): mean 31.400 MMBOE (~31,4 miljard vaten olie-equivalent) van olie, gas en NGL.

Groenland als hefboom voor Europese strategische autonomie

Maar voor die transitie stelt zich een geopolitiek probleem. De transitie naar hernieuwbare energie vergt een veelheid aan kritieke grondstoffen (lithium, nikkel, kobalt, gallium en zogenaamde zeldzame aardmetalen zoals neodymium). Helaas zitten ook die grondstoffen voor het grootste deel in handen van regimes die ons op zijn zachtst gezegd niet meteen gunstig gezind zijn, of minstens strategische rivalen zijn.

China heeft voor veel van deze grondstoffen de facto een monopolie op de ontginning of minstens op de verwerking. Europa is zelfs niet in staat om zelf batterijen te produceren voor de elektrificatie van het wagenpark (zie onder meer het pijnlijke Northvolt faillissement) en hangt hiervoor quasi volledig aan een Chinees infuus. Voorwaar geen vooruitzicht om blij van te worden.

Enter dus Groenland, en bij uitbreiding het hele Noordpoolgebied. Wanneer het Westen (en dan vooral Europa) echt strategisch onafhankelijk wil worden, zowel voor de grondstoffen die noodzakelijk zijn voor de energietransitie, als voor energiebronnen (waarin minstens in een overgang nog enkele decennia fossiele brandstoffen een aanzienlijke rol zullen spelen), zal het erop aankomen de bronnen ervan zelf in handen te hebben.

Groenland: een cruciale militaire puzzel voor Europa

Daarenboven zullen we onze belangen in het noordpoolgebied ook militair moeten kunnen verdedigen tegen staten als Rusland. De sabotageacties aan onderzeese kabels en leidingen van de voorbije maanden tonen bijvoorbeeld aan hoe kwetsbaar we zijn op vlak aanvoerlijnen.

Vanuit dat perspectief wordt het, zeker op korte termijn, een kwestie van pragmatiek. Denemarken beschikt over 3 Iver Huitfeldt-klasse fregatten en 2 Absalon-klasse (ASW-) platformen, aangevuld met 4 Thetis-klasse multifunctionele 'Arctic' schepen en 3 Knud Rasmussen-klasse arctische patrouilleschepen. Noorwegen telt 4 Fridtjof Nansen-klasse fregatten en 6 Ula-klasse onderzeeërs (in dienst sinds 1989–1992). Het Verenigd Koninkrijk heeft 6 Type 45-destroyers en begint 2026 met 7 fregatten in dienst (Type 23), naast twee vliegdekschepen.

Om dat in perspectief te plaatsen: de US Navy heeft alleen al 74 Arleigh Burke-klasse destroyers geleverd (met nog 25 bijkomende exemplaren "on contract" en 12 bijkomende in verschillende bouwstadia), 11 vliegdekschepen en een grote amfibische vloot. De US Coast Guard is op zichzelf al beter uitgerust dan de meeste Europese marines.¹⁰

¹⁰ Danish Defence, "Structure of the Navy" (1st/2nd Squadron: 3 Iver Huitfeldt-fregatten, 2 Absalon (ASW), 4 Thetis multifunctionele schepen, 3 Knud Rasmussen arctische patrouilleschepen); Norwegian Armed Forces, "Marinen" (4 fregatten) en "Ula class" (6 onderzeeërs, 1989–1992); Royal Navy, "Daring class" (zes Type 45 destroyers); UK Parliament, Written Question HL13166 (antwoord 5 jan 2026: zeven fregatten in dienst); U.S. Navy Fact File (DDG-51: 74 destroyers delivered; 25 on contract) en U.S. Naval Institute (11 vliegdekschepen).

Zelfs als we de Franse en Nederlandse marine mee zouden mobiliseren (en de twee Belgische fregatten), dan nog kan Europa zich bijzonder moeilijk staande houden in een strategisch conflict in open wateren van de Noordelijke IJszee, de Noordzee en de noordelijke Atlantische Oceaan. De Europese noordelijke vloot bezit geen offensieve capaciteit, nauwelijks mogelijkheden voor luchtsteun, onvoldoende schepen voor konvooibescherming en, als klap op de vuurpijl, hebben we nauwelijks scheepsbouwcapaciteit om beschadigde of vernietigde schepen te vervangen.

Het maritiem conflict met Rusland

Sinds februari 2022 zijn we geconfronteerd met een bijzonder agressieve buur (Rusland), die het ronduit gemunt heeft op onze manier van leven. Laat het ook duidelijk wezen: het gaat ook nu over veel meer dan de landoorlog in Oekraïne. Ook op de Atlantische Oceaan en in de Noordzee wordt (nog niet met wapens weliswaar) strijd geleverd.

De ‘pesterijen’ van de Russische luchtmacht, marine en hun zogenaamde ‘schaduwvloot’ zetten een onvoorstelbare en bijna onhoudbare druk op de Europese marinecapaciteit. Afgelegen maar strategische gebieden als Svalbard, IJsland of Groenland daadwerkelijk verdedigen, is momenteel simpelweg onhaalbaar zonder Amerikaanse hulp.

Overigens denk ik dat, als Poetin een stukje van de NAVO zou ‘afpietsen’, het niet een stadje als Narva in Estland¹¹ zal zijn, maar eerder Svalbard en Jan Mayen. Het Svalbard-verdrag van 1920 erkent weliswaar de Noorse soevereiniteit over de archipel, maar staat ook exploitatierechten toe aan de ondertekenaars, en dus ook Rusland. Met Barentsburg heeft het er ook een permanente nederzetting, en in januari 2022, dus nog voor de inval in Oekraïne, werd de telefoonkabel tussen Svalbard en Noorwegen ‘per ongeluk’ doorgesneden.¹²

De controle over Svalbard en Jan Mayen is essentieel om de Russische Noordelijke Vloot ‘op te sluiten’ in Noordelijke IJszee en de Kolafjord. Een Russische bezetting in een Falkland-scenario zou de Russen een pied-à-terre geven in de Noordzee, met zijn talrijke pijpleidingen en kabels, en vooral de verbindingen tussen Europa en Groenland, met zijn potentieel aan strategische grondstoffen.

Trump heeft een punt

Het weze dus duidelijk dat, los van de lompe stijl die Donald Trump eigen is, hij wel degelijk de vinger legt op een diepe strategische wonde. Het is al even duidelijk dat, met het diepste respect voor het zelfbeschikkingsrecht van de meer dan 56.000 Groenlanders (en de

¹¹ Carlo Masala, *Als Rusland wint* (Prometheus, 2025), scenario over Russische bezetting van Ests grondgebied en de grenzen van NAVO-reactie.

¹² Space Norway, “Redundancy on primary telecom connection to Svalbard restored” (1 maart 2022) over de storing/breuk van 7 januari 2022 en de tijdelijke workaround; zie ook Carnegie Endowment, “Securing Europe’s Subsea Data Cables” (16 december 2024) voor context rond het Svalbard-incident.

393.000 IJslanders)¹³, zij nooit in staat zijn zichzelf (en hun natuurlijke rijkdommen) te verdedigen.

In die zin kan het ‘openingsbod’ van Trump, in zijn typisch transactionele stijl, misschien wel de aanleiding zijn om strategisch een aantal dingen op een rij te zetten.

Hoe dan ook hebben de Groenlanders noch de mensen, noch de middelen, om hun natuurlijke rijkdommen te exploiteren en daarmee een basis te leggen voor een klassieke Europese welvaartssamenleving. Ze zullen dat dus samen moeten doen met externen, en dat zijn liefst geen Russen of Chinezen. Blijven over de EU of de VS.

De oplossing voor Groenland: Partnerschap i.p.v. annexatie

Misschien moeten we dus echt eens ernstig nadenken over een echte soevereiniteit voor Groenland, weg van het ‘koloniale’ Deense bestuur. De Groenlanders hebben nu gelukkig al een grote autonomie, en het recht zich onafhankelijk te verklaren, en Denemarken is een van de meest democratische landen ter wereld.

De EU en de VS in een breder ‘Arctic Compact of Free Nations’

Een model daarvoor zou kunnen gevonden worden in de zogenaamde Compact of Free Association, zoals die bestaat tussen de VS en drie pacifische eilandnaties (Palau, de Federale Staten van Micronesië en de Republiek van de Marshalleilanden). Deze staten zijn soeverein, democratisch, hebben een eigen grondwet, parlement, regering en rechtssysteem. Voor hun buitenlands- en defensiebeleid steunen ze op de VS.

Een gelijkaardig model zou denkbaar kunnen zijn voor Groenland (en eventueel IJsland), in een Compact met zowel de VS als de EU. Beide Westerse blokken zouden dan de economische ontwikkeling kunnen ondersteunen en van Groenland een welvarende zelfstandige natie vormen, in vrijhandelsakkoorden met de EU en VS, gekoppeld aan bijvoorbeeld het recht van Groenlanders om zich vrij en zonder visum te vestigen en te werken in de EU of de VS.

De exploitatie zou ook kunnen gebeuren volgens ‘Europese’ standaarden, en dus met respect voor de Environmental, Social & Governance doelstellingen (ESG). De EU en de VS (en vooral dan die laatste) zouden kunnen instaan voor de verdediging van Groenland zelf en de zogenaamde sea lines of communication met zowel het Amerikaanse als het Europese continent (Groenland ligt overigens op de Noord-Amerikaanse tectonische plaat).

De Amerikanen zijn overigens al decennia aanwezig op Groenland, met hun Pituffik Space Base (vroeger Thule Air Force Base), Ballistic Missile Early Warning System radarstations (BMEWS) en verdediging tegen ballistische raketten vanuit Rusland of China die over de noordpool gelanceerd worden. Het verdrag dat Denemarken en de VS in 1951 sloten, laat

¹³ Statistics Greenland, Quarterly Population (1 oktober 2025: 56.699); Statistics Iceland, “The population grew by 1,350 in the third quarter” (31 oktober 2025: totale bevolking 393.160).

vandaag trouwens al een quasi ongelimiteerde Amerikaanse militaire aanwezigheid toe. In 2004 werd dit verdrag bijgewerkt om ook de Groenlandse regering zeggenschap te geven.¹⁴

Op deze manier kunnen we het westelijke deel van het Noordpoolgebied, met zijn essentiële grondstoffen voor de energietransitie veiligstellen. Tegelijk versterken we de bescherming van de zeeroutes op de noordelijke Atlantische Oceaan die ons in twee Wereldoorlogen gered hebben van de ondergang.

Dat doen we door door Svalbard en Jan Mayen beter te verdedigen en door de bewaking van de Greenland–Iceland–United Kingdom gap (GIUK-gap) te versterken, net zoals tijdens de Koude Oorlog. De GIUK-gap vormt de smalle overgang (choke point) tussen de Noordzee en de eigenlijke Atlantische Oceaan. Het defensieve concept van de NATO is altijd geweest om de (Sovjet-)Russische vloot daar tegen te houden om ze te beletten de open oceaan te bereiken.

Een dergelijk scenario ontslaat Europa overigens niet van de verantwoordelijkheid om fors meer te investeren in defensie, en vooral in de standaardisering van het materiaal (één type fregat bijvoorbeeld zou een forse vooruitgang betekenen), maar we weten dat zelfs als we in 2025 de nodige gelden zouden vrijmaken, we pas ten vroegste in 2040 op sterkte kunnen zijn.

De rol van Canada

En wat dan met Canada? Uiteraard zal Canada een bijzonder belangrijke rol spelen in arctische strategie. Dit geldt niet in het minst voor de bewaking van de Noord-Westpassage, die het Westen in staat moet stellen de handel met Azië via veilige zeeroutes te voeren (ver weg van Houthi-aanvallen in de Rode Zee).

Een globale package deal kan ook de discussie tussen Canada en de VS oplossen omtrent het statuut van de Noord-Westpassage (internationale wateren of Canadese interne wateren). Voor de EU kan het een uitgelezen moment zijn om niet alleen een klassiek vrijhandelsakkoord te sluiten met Canada, maar Canada zelfs op te nemen in de European Free Trade Association (EFTA) met eenzelfde statuut als pakweg Noorwegen en Zwitserland. Uiteraard hoort ook het dan zelfstandige Groenland daarbij.

Voor de EU kan dit het moment zijn om Canada toegang te geven tot de Europese vrijhandelszone via een sterk verdiept vrijhandelsakkoord, met brede markttoegang en verregaande afstemming van regels en standaarden. Canada is toch een beetje Europa-over-de-oceaan, veel meer dan de VS. Het zou zowel de EU als Canada beter wapenen tegen het Amerikaanse economische beleid met invoerheffingen en andere beperkende maatregelen.

¹⁴ U.S. Congressional Research Service (CRS), IN12643, “Greenland, Denmark, and U.S. Relations” (22 januari 2026): 1951 defense agreement with 2004 amendments (Igaliku). Treaty: U.S. Department of State “Denmark (Greenland) (04-0806)” (6 aug 2004).

Op die manier creëren we opnieuw, en zelfs meer dan ooit, een echte Noord-Atlantische en Arctische gemeenschap, gebaseerd op democratische waarden, zelfbeschikking van volkeren, geostrategische onafhankelijkheid, gevoed door duurzame energie en beschermd door een NATO 2.0, binnen de grootste vrijhandelszone ter wereld, en met een (behalve in de VS dan) goed uitgebouwde welvaartsstaat.

De 21ste eeuw lijkt geopolitiek meer op de 19de dan op de 20ste

De wereld van vandaag en morgen kunnen we niet meer begrijpen en benaderen met de conventies die sinds de Tweede Wereldoorlog zijn gehanteerd. Het geopolitieke speelveld lijkt volgens mij steeds sterker op het multipolaire veld van de tweede helft van de 19de eeuw. De rol van het Verenigd Koninkrijk als 'zittende' hegemoon wordt vandaag ingevuld door de VS. Die van Duitsland als uitdager door China. Rusland speelt gewoon zichzelf en het chronisch instabiele Frankrijk van Napoleon III en de chaotische Derde Republiek wordt momenteel met verve vertolkt door de EU.

We zullen dus met zijn allen wat meer Bismarckiaans moeten redeneren, met een vleugje Kissinger. Realpolitik, niet gedreven door een moreel messianisme dat de Westerse (en vooral Europese) politiek heeft gekenmerkt sinds de val van de Muur. Wel door onze eigen economische, democratische en sociale belangen, in functie van het behoud van ons Westers model en onze levenswijze. Zonder naïviteit, en met de duidelijke ambitie om de absolute voorloper te worden in de energietransitie, die niet alleen het klimaat moet redden, maar ons ook geostrategisch onafhankelijk moet maken.

Trump is een 'wake-up call' voor Europa

Trump is en blijft een 'bully', een gevaar voor de internationale rechtsorde én voor de democratie in de VS en daarbuiten. Zijn regime wordt gekenmerkt door een gevaarlijk narcisme, openlijke corruptie en een uitverkoop aan de 'accelerationisten' van Silicon Valley. Zijn mogelijke opvolgers, JD Vance op kop, zijn overigens nog gevaarlijker wegens minder narcistisch, verstandiger en rationeler.

Maar toegegeven, Trump schudt ons als Europeanen wel wakker uit de comfortabele winterslaap waarvan we sinds de val van de Muur genieten. Amerikaanse bescherming, goedkope Russische energie en China dat ons goedkope consumptiegoederen leverde en onze hoogwaardige auto's en machines kocht, terwijl Europa rustig kon aperitieven op een zonnig terrasje in Rome. Gedurende 30 jaar hebben we mogen genieten van deze uitzonderlijke samenloop van omstandigheden. Die tijd is voorbij.

Europa moet dus dringend wakker worden. We moeten onze verstikkende bureaucratie en regelnevel afgooien, onze naïviteit kwijtspelen en vooral onze rug rechten. Het heeft geen zin te staan roepen hoe slecht en schandalig Trump wel is, en tegelijk te gaan kruipen voor 'Daddy', zoals Mark Rutte en Ursula von der Leyen het voorbije jaar deden. Europa moet opnieuw durven vertrekken uit de eigen kracht.

De Europese weg vooruit

Europa moet opnieuw een idee worden, een gemeenschap van waarden, die zijn diversiteit koestert, en terugkeert naar het principe van de subsidiariteit, in plaats van de onpersoonlijke, bureaucratische moloch die het vandaag is geworden, en die democratische legitimiteit mist bij de Europeanen. De tijd van het New Public Management, met het allesverslindende regelgevende Europese apparaat, met zijn zogezegd wetenschappelijk onderbouwde en 'neutrale' keuzes is definitief voorbij.

En ja, dat betekent dat de macht opnieuw verschuift naar de Europese Raad, ten koste van de Commissie. Naar de 'echte' politiek dus. Dat is overigens voor mij ook de echte les uit de Euroclear-saga. Een Europese federatie, laat staan een Europese superstaat is niet meer dan een koortsdroom gebleken van geglobaliseerde elites rond de eeuwwisseling. Een Europese confederatie, maar dan zonder unanimiteit en veto's, is uiteindelijk het hoogst haalbare, en sluit mijns inziens ook beter aan bij een 'natiegevoel' dat gedurende ruim een millennium vorm heeft gekregen in het lappendeken dat Europa is.

Realpolitik (en staatsmanschap) is pragmatisch omgaan met steeds wijzigende omstandigheden, zonder de belangen en ambities van de eigen gemeenschap uit het oog te verliezen. De voorbije drie decennia hebben we al te vaak de middelen en methodes verward met het doel. Dat kunnen we ons de volgende drie decennia alvast niet meer permitteren.

Alleen zo kunnen we ontsnappen uit de Duivelsdriehoek, waarbij we tegelijk de transitie naar klimaatneutraliteit, geostrategische onafhankelijkheid en het beschermen van onze democratie en onze welvaart moeten balanceren.

Drie op drie is wel degelijk mogelijk, maar dan zullen we dringend uit een ander, vooral verstandiger vat moeten tappen. De toekomst voor Europa is aan de pragmatische ambitie. En dat verheven vingertje trekken we beter snel in, voor de rest van de wereld het gewoon afbijt en uitspuwt.

CONCLUSIE

De tijd dat Europa kon floreren dankzij Amerikaanse bescherming, goedkope Russische energie en Chinese industriële complementariteit is voorbij. Wat overblijft is een harde, multipolaire realiteit waarin macht, energie, grondstoffen en militaire slagkracht opnieuw de doorslag geven.

Het Noordpoolgebied en Groenland tonen de kwetsbaarheid van Europa: strategisch cruciaal voor energie, grondstoffen en handelsroutes, maar vandaag militair en economisch onvoldoende voorbereid. Strategische autonomie vereist een combinatie van energiezekerheid, grondstoffen, defensie en politieke slagkracht, een combinatie waarin Europa momenteel schromelijk tekortschiet.

De energietransitie is noodzakelijk, maar blijft nog decennialang afhankelijk van fossiele brandstoffen en kritieke grondstoffen waarvoor Europa te veel is aangewezen op de hulp van autoritaire regimes. Groenland biedt een unieke kans om die afhankelijkheid te verminderen, mits samenwerking met de VS en Canada, én tegelijk aan de Groenlanders de soevereiniteit te geven waar ze recht op hebben.

Via een Compact of Free Association, naar het model van de Marshall Islands, zouden Europa, Canada en de VS de westerse strategische belangen kunnen behartigen, samen met een soevereine Groenlandse bevolking.

Europa moet volwassen worden: minder bureaucratie, minder illusies over een superstaat, meer Realpolitik. Macht hoort bij de Raad, strategie boven procedure, en verantwoordelijkheden bij verkozen politici.

De toekomst van Europa ligt in pragmatische ambitie: klimaatneutraliteit combineren met energiezekerheid, strategische autonomie en democratische legitimiteit. Dat is geen gemakkelijke weg, maar wel de enige realistische.

Drie op drie is mogelijk, maar alleen als we eindelijk durven kiezen voor macht mét waarden, in plaats van waarden zonder macht.